

Анатолій Землянський
кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії Мелітопольського державного
педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

КОНЦЕПТ ТЕАТРАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЦИСТИЦІ НЕДИ НЕЖДАНОЇ

Останнім часом коло творчих зацікавлень Неди Нежданої (справжнє ім'я – Надія Мірошніченко) активно поповнюється науковими дослідженнями. Літературознавчі праці авторки присвячені ґрунтовному аналізу різноманітних аспектів функціонування вітчизняної драматургії на теренах світового мистецького простору.

Як справедливо зазначають дослідники, Н. Мірошніченко не проводить чіткої межі між проблемами драматургії й культури в цілому. На її думку, драматургія – це «лише частина загальної ситуації, своєрідний барометр театру й суспільства» [4]. З-поміж наукових досягнень ученої Т. Вірченко виокремлює дослідження драматургії як неміметичної моделі світу, студії сучасної драматургії крізь теорію поколінь, розгляд драматургічних текстів і синхронного їм театрального процесу як діалогічної моделі [1, с. 254].

Окреслюючи провідні тенденції сучасної драматургії, Н. Мірошніченко називає такі її характерні риси, як створення особливого цілісного світу в межах тексту, презентація оригінальної світоглядної концепції, тенденція до застосування притчі з елементами фентезі [6, с. 3].

Різнманітні форми спілкування Неди Нежданої з читачами, дослідниками, глядачами дозволяють установити її погляди на призначення драматурга, «драму для читання» тощо. Так, у інтерв'ю з О. Гаврошем вона досить категорично заявила, що вважає написання «п'єс для читання» абсурдним заняттям, оскільки наші читачі, як правило, п'єс не читають. Принади драматургії авторка вбачає в тому, щоби «бачити, як твої химери оживають і живуть власним життям. <...> Інакше навіщо писати драму?» [2]. Справжнім драматургом вона вважає того, хто зміг написати тексти, що зможуть провокувати інших людей до гри в його ігри й утілювати їх на сцені, твори, резонансні для свого часу, що змушують думати, плакати, сміятися й змінюватися. Таким чином, вона визначає театральність як категорію, іманентно закладену в драматичних творах.

У періодиці опубліковано значну кількість різноманітних інтерв'ю з Недою Нежданою та її авторських статей, що висвітлюють погляди драматурга щодо варіантів вирішення нагальних проблем і подальших перспектив розвитку української драми. Т. Вірченко справедливо зауважує, що у своїх інтерв'ю письменниця приділяє багато уваги оглядам особливостей розвитку новітньої української драматургії, проблемам вітчизняного «стану театральної справи», аналізу «придатності» до сценічного втілення української драми сучасної доби [1, с. 254].

Висловлені Н. Мірошніченко думки про драматургію дозволяють окреслити її ставлення до драматичного мистецтва. Вона називає його «азартною грою» з долею і

життям, аргументуючи свою думку тим, що для успішної постановки й у акторів, і в режисерів повинне виникнути бажання прожити репрезентовану історію, щоб і в їхньому житті виникли зміни. Неможливо знати наперед, як усе зійдеться, і трапляються ситуації, коли «вже п'єси починають впливати на твоє життя і навіть гратися з тобою» [3, с. 117].

У статті «Професія: драматург» Неда Неждана називає драматургію дивовижною грою з життям. На запитання, чи завжди творча уява драматурга знаходить сценічне втілення, письменниця відповіла заперечно: «Ніколи. І насправді це й не цікаво» [цит. за: 5]. Якщо автор чекатиме втілення в театрі своїх ідейних задумів, співпраця принесе тільки розчарування. Лише фантазії акторів і режисерів здатні породжувати щось нове й у хорошому сенсі «неждане», і успіх найчастіше має саме така п'єса.

Цю думку Неда Неждана розвиває далі. У театрі ХХІ ст. вона бажає бачити більше фантастики. «Не люблю на сцені реалізму, – зауважує вона. – Театр – немов якийсь інший вимір» [5]. Вона цитує з цього приводу французького драматурга Б.-М. Кольтеса, який говорив, що трохи зневажає театр, бо це не життя, але й обожає його, тому що він є на землі єдиним місцем, де можна сказати: це не життя. Саме в такій «двоїстості життя й не-життя» Неда Неждана вбачає магію театру.

Авторці імпонують погляди М. Євреїнова на почуття «театральності» як одну з найсуттєвіших органічних потреб людини, але свідомість людини, як і психологія сприйняття, відчуття часу змінюється, тому змін потребує й театр, «інакше він перетворюється на музей» [7]. Авторка стверджує, що перевагами театру є те, що ні кіно, ні телебачення дати не можуть – «жива енергія творення тут і зараз» [7].

Драматургія, на думку Неди Нежданої, приваблює саме множинними можливостями інтерпретацій: «Для мене перший драматургічний «кайф» був тоді, коли я побачила на репетиції, що в сцені відбувається щось таке, про що я зовсім не думала. Щось нове, несподіване, але водночас воно не суперечить тексту, воно там є» [7]. Кіносценарії рідко ставляться двічі, тому найцікавішим і найскладнішим у театрі, як зазначає письменниця, є можливість існування багатьох версій одного тексту.

Отже, літературознавчі й публіцистичні напрацювання Неди Нежданої засвідчують оригінальність її авторського мислення, самобутність художньої манери й широту обдарування. Драматургія в її інтерпретації стає нерозривно пов'язаною із театром і театральністю як своєрідною грою із життям, художнього текстом, свідомістю і підсвідомим глядачів. Такої мети драматург досягала, насамперед, у своїх оригінальних п'єсах «Мільйон парашутиків», «Той, що відчиняє двері», «Самогубство самотності» та ін.

Список використаних джерел

1. Вірченко Т. І. Художній конфлікт в українській драматургії 1990–2010-х років: дискурс, еволюція, типологія : [монографія] / Т. І. Вірченко. – Кривий Ріг, 2012. – 336 с.
2. Гаврош О. Неда Неждана: «Я вірю в театральну революцію» [Електронний ресурс] / О. Гаврош. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/7487/1/61%2B%2B34.pdf>.
3. Мірошніченко Н. Сучасна українська драматургія: деструкція міфів та пошук нових територій / Н. Мірошніченко // Дніпро. – 2009. – №1. – С. 116–119.

4. Мукан Н. С. Місце драматургії Неди Нежданої у контексті драматургії українського театрального мистецтва XXI ст. [Електронний ресурс] / Н. С. Мукан. – Режим доступу : http://philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_011_33/351_355.pdf.

5. Неждана Неда. Драматургія – це дивовижна гра з життям! [Електронний ресурс] / Неда Неждана. – Режим доступу : http://nejdana.ucoz.ua/index/statti_pro_mene/0-9.

6. Неждана Неда. Про бажання, пошук і передчуття катастрофи / Неда Неждана // Сучасна українська драматургія : альманах. – Київ : Український письменник, 2006. – Вип. 3. – С. 3–5.

7. Неждана Неда. Театр – це особлива релігія [Електронний ресурс] / Неда Неждана. – Режим доступу : http://nejdana.ucoz.ua/index/statti_pro_mene/0-9.

Вікторія Ірклієнко

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музики Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)*

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Сучасний етап становлення держави характеризується реформуванням усіх сфер життєдіяльності, адаптацією до мінливих соціальних процесів. Дехто висловлює побоювання стосовно загрози втрати різноманітних культурних цінностей у зв'язку з процесами глобалізації. Важливим є соціокультурний простір особистості, який за своїми характеристиками має сприяти вільному, демократичному життєствердному становленню і розвитку суспільства і людини в ньому.

Соціокультурний простір за А. В. Соколовим визначається як культурна діяльність соціальних суб'єктів щодо створення культурних цінностей, розвитку здібностей індивіда та обслуговування їх творчої діяльності; комунікації – поширення, збереження і громадського використання усіх видів культурних цінностей [3, с. 18].

Важливим аспектом реформування суспільства є освіта, яка покликана формувати особистість – інтелектуально розвинену, почуттєво-емоційно позитивну та стабільну, діяльнісно активну та творчу. У цьому аспекті наголошуємо на важливості та необхідності мистецької освіти (формальної чи неформальної). Вперше у наукове середовище термін «мистецька освіта» ввела доктор педагогічних наук, професор, педагог-музикант О. Рудницька, яка тлумачить його як «освітню галузь, що спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури» [3, с. 30]. Г. Падалка визначає мистецьку освіту як важливу галузь теорії і практики людського розвитку, як процес і результат освоєння суб'єктом властивостей навколишньої дійсності, відтвореної у художніх образах. Змістом мистецької освіти вона вважає систему